

Felhagyott fás legelő felújítása

A múlt felélesztése a jövőnkért

www.agforward.eu

A nagy, szórványosan elhelyezkedő fák újra láthatóvá válnak a cserjeszint gyérítése és a legelő helyreállítása után. (Dörgicse, Magyarország). Hivatkozás: Varga et al. 2016

Miért kell helyreállítani a felhagyott fás legelőket?

A magas természeti és kulturális értékű fás legelők évezredek óta jelen vannak Magyarországon. Jelenleg 33 000 hektár kiemelt természeti és kulturális értékkel bíró fás legelő van Magyarországon. Az 1950-es években a mai fás legelők 88%-a fás legelő volt. Mára sok magas természeti és kulturális értékű fás legelő beerdősült, bokrokkal és fákkal benőtt, ami súlyos gondokat okoz a gazdaságok szintjén. A felhagyott fás legelők helyreállítása kulcsfontosságú a vidéki térség természeti és kulturális értékének növelése és az állattenyésztési ágazat jövedelmezősége szempontjából. Ha a területek elhanyagoltan maradnak, akkor átkerülhetnek erdő művelési ágba, amely után legeltetés és/vagy legelő tisztítás végzése tilos.

Záródott cserjés tuskés bokrokkal a fás legelő felhagyott részén. Hivatkozás: Varga et al. 2016

Hogyan lehet megújítani egy felhagyott fás legelőt?

Nem lehet minden esetben ugyanazt a kezelési módszert alkalmazni a fás legelők kialakításánál. A regeneráció megkezdése előtt fontos megérteni a területgazdálkodás helyi hagyományait, valamint alapos ismereteket szerezni a lokális környezeti és éghajlati viszonyokról.

Cserjeszint gyérítése

A legelő létrehozása egy túlbujánczott cserjésben a gyérítéssel kezdődik. Ez többféleképpen történhet: a 3 m-nél alacsonyabb bokrokhoz lehet durva szárzúzózt használni, míg az idősebb és magasabb állományokat a legjobb kézzel tisztítani. A kivágott növényzetet el kell távolítani a területről, különben a fű elkezd rothadni alatta, ami gyomnövényzet kialakulásához vezet. A tisztítás után és mielőtt még az állatállományt rávezetnék a területre, szárzúzó használata szükséges, ugyanis előfordulhatnak még csonkok, amelyek sérüléseket okozhatnak. Ahol a cserjés nem túl sűrű, ott egy egészségügyi tisztítás elegendő lehet. A cserjék eltávolítása után el lehet kezdeni a legeltetést szarvasmarhákkal és kecskékkal, hiszen ez elősegíti a terület feltisztulását és a juhoknál kevésbé sérülékenyek.

A vad gyümölcsfák (pl: körte, alma, cseresznye) a hagyományos legelők értékes elemei. Az árnyék mellett takarmányt és élelmet is biztosítanak az állatok és az emberek számára.

A fás legelő három szerkezeti egységből áll:

1. liget (5-40% lombkorona-borítás)
2. főként menedékként szolgáló erdős foltok (40-100% borítás)
3. legelő (maximum 5% lombkorona-borítás)

A területek 2-10%-án érintetlen cserjék védelmet nyújtanak a fiatal fák számára és növelik a biológiai sokszínűséget.

Előnyök

A terület feltisztítása lehetőséget ad új földek legeltetésbe vonására és a fás legelők hosszabb fenn-tartására.

A cserjés tisztítása sok kézimunkaerőt, idő- és pénzbefektetést igényel a gazdától, de összességében csökkenti a legeltetés és a takarmányozás költségét.

A zárt erdőfoltok fontosak a fás legelőkön, nem csak az állatok jóléte, hanem a biodiverzitás szempontjából is. Hivatkozás: Varga et al. 2016

Inspiráló tapasztalatok egy gazdaságból

2007-ben Nagy Tibor és családja egy felhagyott fás legelőt, tanyahelyet vásárolt a Bakonyban. Korábban a területet közösségi fás legelőként (pénzesgyőri öregfás legelő) és kisebb legelőkkel, erdővel és szántóval rendelkező gazdaságok keretében kezelték (Tűzkövesbörc Tanya). A területet fokozatosan alakították át és alakítják még ma is a fás-erdős legeltetési rendszer szempontjai alapján.

Az eredmények a gyérítési módszerek sokszínűségének fontosságára is utalnak. A tisztításnak fokozatosnak és részlegesnek kell lennie, hogy megmaradjon a változatos, 0-100% között változó lombkorona záródás. Egy alakulóban lévő nagy értékű agroerdészeti rendszernek szüksége van időre ahhoz, hogy alkalmazkodjon az új környezethez, ami kisebb záródást és több fényt biztosít. A fiatal fáknek is sok időre van szükségük a növekedéshez. Mindez kiemeli a fennmaradó agroerdészeti rendszerek értékét és ráirányítja a figyelmet azokra a területekre, amelyek egykor azok voltak és még visszalakíthatóak fáslegelővé vagy más agroerdészeti rendszeré.

A levágott cserjéket el lehet adni tüzelőanyagként. Hivatkozás: Varga et al. 2016

Szórványosan gyümölcsfák (körte és alma) a megújított és megtisztított fás legelőn (Vácza-kő Major, Dudar, Magyarország). Hivatkozás: Varga et al. 2016

Varga Anna

Soproni Egyetem Kooperációs Kutatási Központ Nonprofit Kft., Sopron, Bajcsy-Zs. u. 4., MTA Ökológiai Kutatóközpont, Vácrátót, Alkotmány u. 2-4.

www.agforward.eu

2017. november

Ez az anyag a AGFORWARD projekt keretében készült. Sem a szerző, sem az EU nem tartozik felelősséggel a közvetlenül vagy közvetve a jelentéssel kapcsolatban felmerülő esetleges veszteségekért, károkért.

További információk

Molnár Zs, Kis J, Vadász Cs, Papp L, Sándor I, Béres S, Sinka G, Varga A (2016). Common and conflicting objectives and practices of herders and nature conservation managers: the need for the 'conservation herder'. *Ecosystem Health and Sustainability* 2(4): <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ehs2.1215/full>

Varga A, Ódor P, Molnár Zs, Bölöni, J (2015). The history and natural regeneration of a secondary oak-beech woodland on a former wood-pasture in Hungary *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 84(2): 215–225

Varga A, Molnár Zs, Biró M, Demeter L, Gellény K, Miókovics E, Molnár Á, Molnár K, Ujházy N, Ulicsni V, Babai D (2016). Changing year-round habitat use of extensively grazing cattle, sheep and pigs in East-Central Europe between 1940 and 2014: Consequences for conservation and policy. *Agriculture Ecosystems & Environment* 234:142–153

Videók

Gastronomy and knowledge transfers of the Hungarian wood pastures: Gasztróangyal-fáslegelők: <https://www.youtube.com/watch?v=OVeBEYc3tdk>

Ancient wood pastures in education: <https://www.youtube.com/watch?v=tC6bgY6w0mM>

Traditional ecological knowledge of the Hungarian herders: <https://www.youtube.com/watch?v=dj5iLAuWoJg&t=1135s>

Facebook oldal: www.facebook.com/faslegeloerdo